

Participem al IX Congreso Internacional de Psicología y Educación

La setmana passada la Fundació Escoles Garbí va participar en el *IX Congreso Internacional de Psicología y Educación* que es va celebrar a Logronyo del 20 al 23 de juny.

Aquests Congrés comptava amb la presència de nombrosos experts en l'àmbit de la psicologia, la pedagogia i la neurociència, entre d'altres, el Dr. Joaquín Fuster amb la seva magistral lecció sobre funcions executives, el Dr. Christoph Perleth amb el seu discurs sobre les altes capacitats i la inclusió i també el Dr. Emilio Sánchez, que va posar èmfasi en la necessitat de treballar la comprensió, abans d'inciar qualsevol projecte d'innovació.

Des de la Fundació es va presentar la ponència **“Diseño e implementación de un programa de prevención de conductas de riesgo para alumnos de secundaria y bachillerato”** on s'explicaven el model de funcionament del **Servei de Prevenció de Conductes de Risc** i els resultats obtinguts el curs passat: més 15 tallers realitzats, 25 casos detectats, 49 alumnes en seguiment individual.

Drogues, sexe i... xarxes socials: A l'escola també se'n parla

Parlar del cànnabis, l'ús de preservatius i el consum d'alcohol durant els cap de setmana forma part del dia a dia dels adolescents; però parlar d'això a l'escola amb els adults i oferir tallers i espais on parlar-ne de tu a tu, continua sent poc habitual.

L'adolescència és una etapa de vital importància que marca la transició des de la infància fins a l'edat adulta amb profunds canvis fisiològics, psicològics i socioculturals. Durant aquest període, els joves construeixen la seva personalitat explorant el món (real i virtual) per descobrir els seus propis límits. Comencen a evidenciar-se els comportaments que poden generar conseqüències negatives per a l'individu o per a les persones que l'envolten, i que poden posar en perill la seva salut, tant física com psicològica. De fet, és durant aquesta etapa quan el percentatge de persones que s'exposen a aquestes conductes de risc (consum excessiu de drogues, pràctiques sexuals precoces o de risc, mal ús de les TIC, preocupacions excessives per l'autoimatge i l'alimentació) és més elevat.

Les dades estadístiques recolzen aquesta tendència a l'alça: Segons la darrera [Enquesta de Factors de Risc en Estudiants de Secundària](#) (FRESC, 2016), una quarta part dels adolescents a Barcelona ha consumit cànnabis en els últims 30 dies i un 56% s'ha emborratxat en els últims 6 mesos. A 4t d'ESO, una quarta part dels nois i noies ja han mantingut relacions sexuals; i l'ús del preservatiu ha disminuït al llarg dels anys i ha

augmentant l'ús de la píndola de l'endemà. L'ESTUDES, [Encuesta sobre uso de drogas en Enseñanzas Secundarias en España](#)(2016/17), conclou que l'ús compulsiu d'internet ha crescut fins a un 21% entre els estudiats de 14 a 18 anys i s'ha de considerar també com a conducta de risc que pot portar problemes a curt i llarg termini.

Però, per què es produeix aquest augment de les conductes de risc durant l'adolescència? Des de la neurociència es suggereix que el cervell adolescent encara està desenvolupant les zones encarregades de gestionar l'autocontrol (concretament, el còrtex prefrontal) i, per tant, els joves poden ser més impulsius i tenir preferència per la recerca de noves sensacions, implicant-se en conductes de risc. Des de la sociologia es planteja que les conductes de risc permeten a l'individu autoafirmar-se i diferenciar-se de la resta del grup i, al mateix temps, crear vincles amb el grup de referència escollit.

Els adolescents estan en una etapa vital, vulnerable i l'escola pot jugar un paper clau per prevenir, detectar i intervenir en aquelles situacions que sigui necessari. Amb aquest objectiu, l'Escola Garbí Pere Vergés d'Esplugues va iniciar el **Servei de Prevenció de Conductes de Risc (SPCR)** l'any 2015 a l'etapa d'ESO i Batxillerat. Durant aquest curs 2017/18 també s'ha implementat a sisè de Primària. Aquest curs també l'Escola Garbí Pere Vergés de Badalona ha posat en marxa el SPCR a l'ESO i Batxillerat. Aquest servei dona resposta a dues finalitats educatives del Projecte Pedagògic de les escoles: la competència de salut i benestar, que incideix en els hàbits saludables i els comportaments personals i socials equilibrats, i la competència d'autonomia i iniciativa personal on l'alumne pren decisions fonamentades i assumeix responsabilitats amb reflexió i confiança.

El SPCR es basa en un model d'intervenció socioeducativa i d'informació i assessorament, amb l'objectiu de prevenir les conductes de risc, donant eines als adolescents per tal de no posar-se en risc en la seva descoberta del món. Per assolir aquestes fites pedagògiques, **cada escola disposa d'un equip de professionals que vetllen pel funcionament i l'estructura del programa.** D'una banda, existeixen un o dos professors que s'han format per especialitzar-se en el tractament de conductes de risc en adolescents i ofereixen una **atenció personalitzada als alumnes, tot garantint la seva confidencialitat.** Aquests professors especialitzats també dissenyen i condueixen els **tallers monogràfics** (consum de drogues, relacions de gènere, sexualitat, addiccions...), donen suport als tutors i assessoren l'equip de coordinació.

El SPCR també organitza **tallers per als pares**, on es parlen dels temes tractats a l'aula, que inclouen dades de conductes de risc recollides dels alumnes i eines per abordar-les també des de casa.

Per als alumnes, el SPCR gira al voltant de dos objectius de treball. Per una banda, es dediquen 12 hores de tallers de prevenció a cada curs de l'ESO, on els alumnes participen activament i treballen tant creences i mites com actituds i dubtes respecte al sexe, les drogues, les xarxes socials i les relacions de parella. D'aquesta forma es pot donar informació

a tot l'alumnat en relació a les conductes de risc per prevenir-les. Per l'altra banda, es vol oferir un espai d'acollida, d'acompanyament i de reflexió als alumnes en aquells moments en què necessitin ser escoltats des d'una mirada d'empatia i comprensió. El curs passat, uns 50 alumnes van ser atesos de forma directa. Les dades recollides en els darrers tres cursos a l'Escola Garbí Pere Vergés d'Esplugues mostren que un 12% dels alumnes fa algun tipus de consulta individual als professors de referència i un 9% dels alumnes de secundària mostren conductes de risc de manera clara. Aquestes xifres estan per sota dels resultats aportats per FRESC i ESTUDES, possiblement a causa dels factors protectors que poden aparèixer entre la població d'alumnes de les escoles (barri de residència, nivell socioeconòmic, models familiars, diversitat d'aficions i interessos ...).

Com diu el poeta EE. Cummings, "*Es necessita coratge per a créixer i convertir-se en qui realment ets*". Per tant, **donar veu als alumnes, crear un clima de confiança i acompanyar-los durant el procés d'autodescoberta, sovint vinculat a les conductes de risc, és una necessitat bàsica de les escoles que s'ha d'afrontar amb delicadesa, valentia i respecte.**

Una escola inclusiva, una escola per a tothom

Aquest mes de desembre se celebra el 69è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, la qual és precursora de les primeres idees sobre l'escola inclusiva i la universalitat de l'educació per a tothom. A l'article 26 de la Declaració es pot llegir: "*Tota persona té dret a l'educació. L'Educació es dirigirà al desenvolupament ple de la*

personalitat humana i a reforçar el respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals.” Dit d’una altra forma, l’escola inclusiva és una escola per a tothom, siguin quines siguin les seves singularitats educatives, on s’educa per a la vida, és a dir, en la vivència quotidiana dels valors, les actituds i emocions, i no només s’hi treballen els coneixements derivats de les assignatures.

A Catalunya, el model d’escola inclusiva ha estat reforçat recentment amb l’aprovació del [Decret 150/2017, de 17 d’octubre](#), que regula l’atenció educativa de l’alumnat dins d’un sistema educatiu inclusiu i que se centra, no només en els alumnes amb necessitats especials, sinó que posa l’èmfasi en la totalitat dels alumnes, ja que tots tenen necessitats educatives diferents. Aquest decret proposa fer-ho amb mesures universals, adaptades i intenses segons el grau de necessitat dels alumnes i un treball en xarxa dels diversos agents que participen en l’educació: des de l’escola i les famílies fins als serveis de salut, justícia o afers socials.

Fer de la inclusió educativa una realitat i portar-la a les aules ha estat sempre un objectiu a les escoles Garbí Pere Vergés. El nostre model educatiu es basa en entendre l’educació com un dret universal per a tothom, siguin quines siguin les seves necessitats. Aquesta diversitat és un valor intrínsec i essencial de la societat, que l’enriqueix profundament. Per tant, educar en la diversitat és educar en valors com la tolerància, la llibertat i el respecte a la pluralitat; cal, doncs, **personalitzar els recorreguts d’aprenentatge dels nostres alumnes.**

En aquest sentit, el mestre Pere Vergés, pedagog del moviment de l’Escola Nova, director de l’Escola del Mar i fundador de les nostres Escoles Garbí Pere Vergés, considerava que *“l’escola ha de proporcionar un ambient on [la persona] es pugui desenvolupar espontàniament i en un pla d’iniciativa i així descobrir la seva manera de ser, i amb el temps, per encarrilar les seves aptituds i manifestacions afectives*

específicament i particularment en el futur". Així, es defineixen els tres eixos que agrupen les finalitats educatives del nostre projecte pedagògic: pensar, sentir i estimar. **En un entorn inclusiu i divers com el nostre, l'escola és per a tothom i tots els alumnes es desenvolupen de forma integral, capaços de pensar, sentir i estimar, com a futurs ciutadans del món amb els seus drets, deures i responsabilitats envers ells mateixos i la comunitat. I es per això que a la nostra Ciutat-Escola els alumnes desenvolupen càrrecs dins de l'organització de l'escola i participen en la vida democràtica** a través dels òrgans de govern, tot fomentant el treball en equip i oferint-los una gran diversitat d'activitats que tenen en compte els seus interessos i capacitats. També l'aprenentatge-servei és una de les pràctiques educatives inclusives que es desenvolupen a les nostres escoles. Es tracta de combinar l'experiència educativa amb la participació en un servei que cobreix alguna necessitat real de la comunitat. Això permet assignar a cada alumne un paper protagonista, on cadascú aporta el seu bagatge de competències i destreses i se sent part de la comunitat social.

La comunitat educativa ha d'avaluar i replantejar les pràctiques docents per garantir una educació inclusiva i de qualitat.

En la revisió del nostre projecte pedagògic, mitjançant Nausica, s'ha donat pas a l'aprenentatge per projectes. **L'aprenentatge per projectes permet flexibilitzar el currículum, contextualitzar competències i habilitats i atorgar a l'alumne un rol actiu en el seu procés d'aprenentatge.** L'heterogeneïtat dels grups, al mateix temps, constitueix l'escenari ideal per treballar els valors socials i generar espais on els alumnes puguin participar i sentir-se part del grup des de la seva singularitat. L'aprenentatge per projectes permet abordar la vida com a objecte d'estudi. Aquesta és complexa, i per tant, els reptes que ens proposa

s'han d'abordar necessàriament des d'un vessant, com a mínim, interdisciplinari. És així com l'equip docent també es veu involucrat en un treball grupal ja que els projectes requereixen la participació de tots els professors i de l'equip d'orientació psicopedagògica per fer una anàlisi constant de les pràctiques docents. Segons una reflexió de l'expert en educació inclusiva, [Melvin Ainscow](#), sobre bones pràctiques educatives inclusives, la pràctica educativa per projectes ajuda a crear una cultura escolar inclusiva ja que en el moment de dissenyar els projectes es té en compte la totalitat i la diversitat dels alumnes. Així, el treball per projectes facilita la participació activa en totes fases del procés d'aprenentatge.

Amb la revisió propiciada per Nausica també s'ha introduït el model de dos mestres a l'aula durant els moments de treball específic, que Ainscow considera com una de les mesures de personalització i atenció a la diversitat més eficaç. Disposar de dos professors dins de l'aula pot garantir un major suport als alumnes sense tenir la necessitat de crear grups de millora externs. De fet, Ainscow suggereix que hi ha poca evidència científica sobre l'efectivitat dels grups de millora amb alumnes de capacitats homogènies fora d'aula i considera que aquesta pràctica podria segregar els alumnes, fomentar el seu etiquetatge i excloure'ls del grup.

Així doncs, a les nostres escoles es treballa de forma activa la inclusió, construint una comunitat educativa que s'apropa, s'acomoda i s'adapta a les necessitats educatives de tots els alumnes, respectant-ne les diferències i potenciant les seves capacitats. Les paraules del mestre Pere Vergés mostren com la vocació d'escola inclusiva, tot focalitzant la seva mirada en la personalització, ha estat present des dels inicis del seu projecte pedagògic a l'Escola del Mar i, que actualment, continuem construint diàriament a les Escoles Garbí Pere Vergés: *“L'home que és mestre, perquè estima aquestes ànimes, pures i fines, de criatura, les agafarà d'una a una, i cada*

una la veurà com una ànima diferent de les ànimes de les altres i no com un ramat d'escolars que cal instruir".

IV Jornada tècnica de prevenció i d'atenció a adolescents en risc

El passat 19 d'octubre, l'Escola Garbí Pere Vergés va assistir a la IV Jornada tècnica de prevenció i d'atenció a adolescents en risc que organitzava la Fundació Privada Portal conjuntament amb Amalgama-7, dues organitzacions que donen suport a nois i noies amb pluripatologia en salut mental.

La jornada va tenir com a títol "L'adopció: factor de protecció o factors de risc? 18 anys després!" amb l'objectiu de reflexionar, a través d'una mirada transversal i interdisciplinària, sobre com els més de 16.000 nens adoptats a Catalunya estan vivint o viuran la seva adolescència.

Les deu idees clau que els diversos professionals del món de la salut i l'educació van exposar al llarg de la jornada es poden resumir en:

1. L'adopció en si mateixa no és un factor de risc, sinó un factor de protecció.
2. Els factors de risc de l'adopció es refereixen a vulnerabilitats ambientals i psicològiques.
3. Un factor de risc específic de l'adopció és l'abandonament i/o el maltractament que els nens i adolescents havien viscut i que els podria generar dificultats en la capacitat de crear vincle, tenir una sensació de pertinença limitada o baixa autoestima.

4. L'estructura cerebral té plasticitat, sobretot els primers tres anys de vida. En un context d'abandonament i poca estimulació, el procés de desenvolupament del cervell es pot veure modificat, incrementant el risc de trastorns del neurodesenvolupament.
5. Segons estudis científics d'Amalgama-7, els nens i adolescents adoptats presenten una major prevalença de trastorns mentals vinculats al control d'impulsos i la desestructuració de la personalitat i més risc d'una psicopatologia més greu que entre els adolescents no adoptats.
6. És necessària una atenció integral dels nens i adolescents adoptats, amb intervencions biopsicosocials, on els professionals treballin en xarxa i de forma interdisciplinària.
7. En el context escolar és important fer un seguiment proper dels alumnes adoptats, ja que poden presentar dificultats emocionals afegides (pors, ansietats).
8. A l'escola és important detectar els primers senyals d'alerta, els quals poden estar més presents sobretot en el pas de Primària a Secundària. Durant aquesta transició, l'alumne adoptat pot tenir sensació de pèrdua de sentiment de pertinença amb el grup d'iguals.
9. Segons estudis científics, un 54% dels adolescents adoptats estan exposats al bullying a causa de l'estigma social de l'adopció.
10. En general, l'escola ha de conèixer l'alumne adoptat i detectar quines són les seves necessitats individuals per poder acompanyar-los durant el procés de creixement acadèmic i emocional.